VIKIPEEDIA

Soome keel

Soome keel on läänemeresoome keelte põhjarühma kuuluv keel, mida kõneleb umbes 5 miljonit inimest Soomes, Rootsis ja teistes riikides.

Soome keel on arenenud Häme ja Karjala hõimumurdest ning hilisemast eesti keelele lähedasest Edela-Soome murdest. Kirjakeelele pani aluse Mikael Agricola. Tema koostatud on ka vanim säilinud soomekeelne trükiteos, aabits "Abckiria" (1543).

Soome keelt räägitakse peamiselt Soomes. Soome keelt rääkivad vähemused on Rootsis, Norras, Venemaal ja Eestis. Mõnisada tuhat hiljuti emigreerunud soomlast elab Rootsis. Ka Ameerika Ühendriikides ja Austraalias leidub soome immigrantidest vähemusi. Väikesed kogukonnad on Argentinas ja Brasiilias.

Kõigile Uurali keelkonna keeltele omaselt on soome keel soovõrdne, selles puudub grammatiline sugu.

soome keel (suomen kieli, suomi)	
Kõneldakse	Soomes Osaliselt ka Eestis, Rootsis, Norras, Loode-Venemaal (Karjalas)
Piirkonnad	Põhja-Euroopa
Kokku kõnelejaid	umbes 5 miljonit[1]
Keelesugulus	uurali keeled soomeugri keeled soome-saami keeled läänemeresoome keeled **soome keel**
Ametlik staatus	
Ametlik keel	Soome, Euroopa Liit
Keelekoodid	
ISO 639-1	fi
ISO 639-2	fin

Sisukord

Ajalugu
Agricola töö
Ametlik seisund
Murded
Vaata ka
Viited
Välislingid

Ajalugu

Arvatakse, et soome keel arenes ülejäänud läänemeresoome keeltega sarnaselt soomeugri algkeelest, millest saami keel eraldus ligikaudu 1500-100 eKr. On väidetud, et soomeugri algkeelel oli kolm murret: põhja-, lõuna- ja idamurre. Läänemeresoome keeled eraldusid algkeelest 1. sajandi jooksul, kuid hakkasid hiljem üksteist mõjutama. Nõnda on soome

keele idamurded geneetiliselt lähedased soomeugri algkeele idavariandile ning edelamurded on lähedased eesti keelele.

Esimene soomekeelne kirjutis pärineb 16. sajandist Mikael Agricolalt. Tema lõi soome keele ortograafia, toetudes rootsi, saksa ja ladina keelele. Hilisemat kirjakeelt mõjutasid mitmed isikud, nende hulgas Paavali Juusten, Erik Sorolainen ja Jaakko Finno.

17. sajandil kirjutati Soomes raamatuid soome, taani, norra, eesti, saksa ja rootsi keeles. Tähtsamaid raamatuid kirjutati ladina keeles. Soome ja rootsi keel olid sel ajal väiksema tähtsusega keeled.

Agricola töö

Soome kirjakeele alused lõi Mikael Agricola. Agricola keel põhines Turu murdel, nõnda jõudis selle fonoloogia ka soome kirjakeelde.

Agricola lõi uut testamenti tõlkides mitmeid uusi sõnu. Mõningaid neist kasutatakse ka tänapäeval, nt. *armo* (arm), *vanhurskas* (õiglane). Agricola kasutas umbes 8500 sõna, neist 60% on siiani kasutuses.

Ametlik seisund

Soome keel on üks kahest Soome ametlikust keelest (teine on rootsi keel, mida räägib 6% suurune vähemus) ning Euroopa Liidu ametlik keel. See on ametlik vähemuskeel Rootsis.

Soome keele leviala

Soome tähestik

Murded

Soome keele murded jagunevad kahte rühma: läänemurded ja idamurded. Nad erinevad häälikute, diftongide ja rütmi poolest, seetõttu on neid parem pidada aktsentideks. Enamjaolt põhinevad murded samal fonoloogial, grammatikal ja sõnavaral.

Soome keele murded jaotatakse järgmisteks murderühmadeks:

- A. Läänemurded
- 1) edelamurded
- 2) Häme murded
- 3) Lõuna-Pohjanmaa murded
- 4) Kesk-Pohjanmaa murded
- 5) Põhja-Pohjanmaa murded
- 6) Torniojoki murded

- 7) Kemijoki murded
- 8) pärapõhjamurded
- B. Idamurded
- 9) Savo murded
- 10) kagumurded[2]

Edela-Soome murdeid (*lounaismurteet*) räägitakse Soome edelaosas ja Satakuntas. Need murded meenutavad mitmeti eesti keelt.

Karjalas räägitav karjala keel erineb soome keelest sedavõrd, et sel on oma ortograafia. Põhjamurret *meänkieli* räägitakse ja õpetatakse Rootsis omaette keelena.

Vaata ka

- Soome tähestik
- Soomekeelne Vikipeedia
- Soome laenud eesti keeles
- Fennistika

Viited

1. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (http://www.kotus.fi/index.phtml?s=190)
2. Paul Alvre. "Soome keeleõpetuse reeglid". Tallinn, 1969, lk. 10

Välislingid

- Soome-eesti-soome sõnaraamat (http://www.kaannos.com/)
- Soome-eesti sõnaraamat, 2017 (http://www.eki.ee/dict/soome/)
- Tuuli-programm soome verbidest (http://www.wakkanet.fi/%7Epahio/esitteet.html)

Vikisõnastiku artikkel: **soome keel**

Soomekeelne Vikipeedia

Euroopa Liidu ametlikud keeled

bulgaaria | eesti | hispaania | hollandi | horvaadi | iiri | inglise | itaalia | kreeka | leedu | läti | malta | poola | portugali | prantsuse | rootsi | rumeenia | saksa | slovaki | sloveeni | soome | taani | tšehhi | ungari

Allikas: Euroopa Liidu ametlik võrgukoht (https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_et)

v · r (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Mall:Uurali_keeled&action=edit) **Uurali keeled ja murded**

ugri keeled	handi keel • mansi keel • ungari keel
permi keeled	komi keel (permikomi keel, jazva murre) • udmurdi keel (bessermani murre)
mari keeled	niidumari keel • mäemari keel (loodemari murre)
mordva keeled	ersa keel • mokša keel
saami keeled	Akkala saami keel † • Inari saami keel • Kemi saami keel † • Kildini saami keel • koltasaami keel • turjasaami keel •

	Lule saami keel • lõunasaami keel • Pite saami keel • põhjasaami keel • Ume saami keel
läänemeresoome keeled	eesti keel (mulgi keel, setu keel, tartu keel, võru keel) • isuri keel • karjala keel (livviko ehk Aunuse karjala keel, lüüdi keel) • liivi keel • soome keel (kveeni keel, meä keel) • vadja keel (kreevini keel) • vepsa keel
samojeedi keeled	neenetsi keel (tundraneenetsi keel • metsaneenetsi keel) • eenetsi keel • nganassaani keel • sölkupi keel • kamassi keel † • matori keel † (koibali keel †) • juratsi keel †
kindla klassifikatsioonita keeled	meštšera keel † • muromi keel † • merja keel † • tšuudi keel † •

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Soome_keel&oldid=5232911"

Selle lehekülje viimane muutmine: 20:16, 5. märts 2019.

Tekst on kasutatav vastavalt Creative Commonsi litsentsile "Autorile viitamine + jagamine samadel tingimustel"; sellele võivad lisanduda täiendavad tingimused. Täpsemalt vaata Wikimedia kasutamistingimustest.